

Czasownik – wskazówki pomocnicze do anotacji nacechowania

Dobór czasowników: uwzględniamy czasowniki i rzeczowniki odczasownikowe

Uwagi:

- Ze względu na to, że czasownik jest cały czas opracowywany, możemy spotykać jednostki oznaczone jako *Błąd* lub *Nieprzetworzone*. Nie opatrujemy ich anotacją.
- Z powyższego powodu za każdym razem należy sprawdzić w słownikach, czy znaczenie anotowanego czasownika jest odpowiednio wydzielone.
- Pamiętajmy, że cechą morfologiczną czasownika jest aspekt, który w polszczyźnie sygnalizowany jest na trzy sposoby:
 - prefiksem – pisać (niedokonany)/napisać (dokonany);
 - przyrostkiem tematycznym – spisać (dokonany)/spisywać (niedokonany);
 - lub osobnym wyrazem – kłaść (niedokonany)/położyć (dokonany).

Należy sprawdzać, czy w tworzonej ilustracji przykładowej używany jest czasownik w aspekcie zgodnym z właściwą jednostką anotowaną.

ETAP 1. Czy analizowana jednostka jest nacechowana?

A. Przed otwarciem okna analizy wydźwięku

1. Część czasowników to wyrazy o nacechowaniu pragmatycznym, które wynika z ich znaczenia oraz z utrwalonej w kulturze oceny nazywanych przez czasownik akcji: oszukiwać, kraść, kochać.

2. Nacechowanie czasowników może też wynikać z ich przynależności do leksyki kolokwialnej

- **Uzupełnianie zdania: Można, jak to się mówi/jak to się u nas mówi x-ować (Można, jak to się mówi, zaciążyć- 'zająć w ciężę).**

3. Czasowniki często otwierają więcej niż jedno miejsce dla nazw osób, np.: dla *agensa i patiensis*. Trzeba zwracać uwagę, czy z perspektywy tych różnych osób nacechowanie czasownika będzie takie samo, np. *ktoś ograł kogoś w karty*.
4. Nacechowanie czasowników wynika czasami z ich budowy słowotwórczej.
- **derywaty odrzeczownikowe:** paradygmatyczne - jeśli podstawa nacechowana, to czasownik także: *bzikować od bzik, wagarować od wagar, idiociec od idiota, jeśli użyta metafora głowić się – myśleć, dosolić komuś także; prefiksalnie-paradygmatyczne, mogą być nacechowane, jeśli oznaczają działanie dodatkowe (np. *dosolić, dolesić*) lub anulatywne (np. *odgrzybić, odgruzować*) czy oznaczające całkowite objęcie przedmiotu akcją (*zagrzybić, zagracić*) - dla podstaw nacechowanych.*
 - **derywaty odprzymiotnikowe** – ich nacechowanie zależy od nacechowania przymiotnika, np.: *wypryzwoicieć od przyzwoity, robaczywieć od robaczywy*.
 - **derywaty odczasownikowe** –
- Nacechowanie zależy od znaczenia formantów:**
- niektóre z charakterystyką czasową akcji (*perduratywne, limitywne*), np. *przeczekać, przeżyć, dosiedzieć, wysiedzieć*;
 - niektóre z charakterystyką ilościową akcji (*kompletywne*), np.: *wytruć (wszystkie muchy)*;
 - niektóre z charakterystyką intensywności i efektywności akcji, np.: *uśmieć się, przesolić, niedowidzieć*;
 - niektóre z charakterystyką sytuacyjną akcji, np.: *udźwignąć, uciągnąć*;
 - derywaty zmieniające perspektywę funkcjonalną akcji, np.: *opić (coś), obgadać (kogoś)*;
 - niektóre nazwy akcji kreatywnych, np.: *nazywające uzyskanie czegoś (wyprosić), nazywające osiągnięcie celu (dodzwonić się – do kogoś), nazywające utratę przedmiotu (przegrać majątek, przegapić okazję), nazywające rekompensatę (odpracować dług, odespać zmęczenie)*.

Test łączliwości kategoryjnej (semantycznej)

- czasownik i jego rzeczownikowe kolokacje:

Czy czasownik wchodzi w kolokacje z rzeczownikami nacechowanymi emocjonalnie, np.: krzyżeć z bólu, z radości; czuć miłość, złość?

- synonimia

Czy czasownik w analizowanym znaczeniu ma nacechowane synonimy

synonimia: *czuć alkoholem = śmierdzieć*, *krzyżeć z bólu = drzeć się z bólu*?

NIE

Analizowana jednostka jest nienacechowana

TAK

Analizowana jednostka jest nacechowana

Po otwarciu Komentarza

Sprawdzenie rejestru jednostki

Czy w Komentarzu znajdujemy chociaż jeden z kwalifikatorów: *posp.*, *pot.*, *wulg.*, *książk.* (w znaczeniu: podniosły, uroczysty)

TAK

Analizowana jednostka jest nacechowana

NIE

Analizowana jednostka jest nienacechowana

Sprawdzenie obecności elementów pragmatycznych w definicji

Czy w definicji znaczenia (nie tylko w Słowsieci) wyrazu znajdujemy pragmatyczne komponenty oceny, np.: krzyżeć – *strofować kogoś*

TAK

Analizowana jednostka jest nacechowana

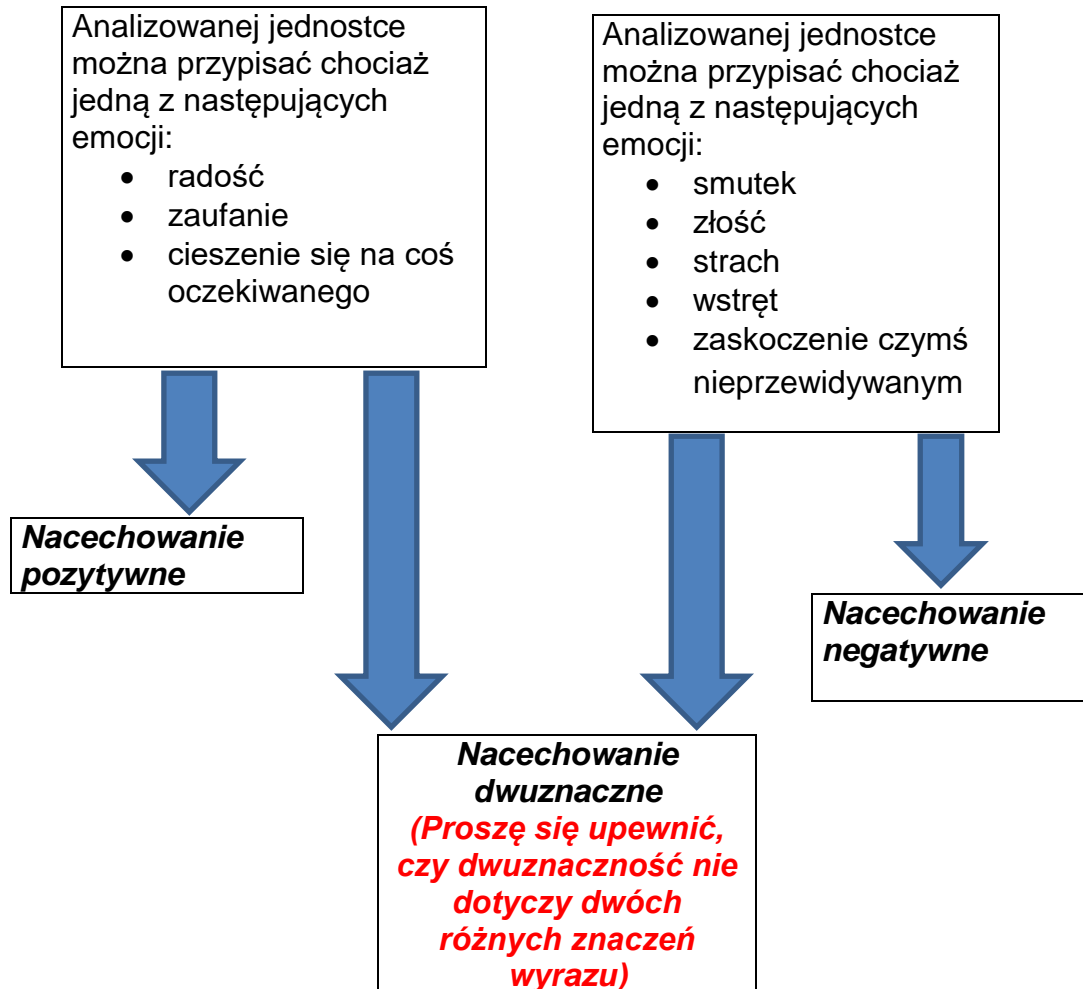
NIE

Analizowana jednostka jest nienacechowana

ETAP 2. – Jak jest nacechowanie emocjonalne analizowanej jednostki?

Uwaga! W trakcie analizowania jednostki ustalamy nacechowanie emocjonalne jednostki oraz natężenie nacechowania.

A. Przypisywanie emocji

B. Przypisywanie wartościowania

